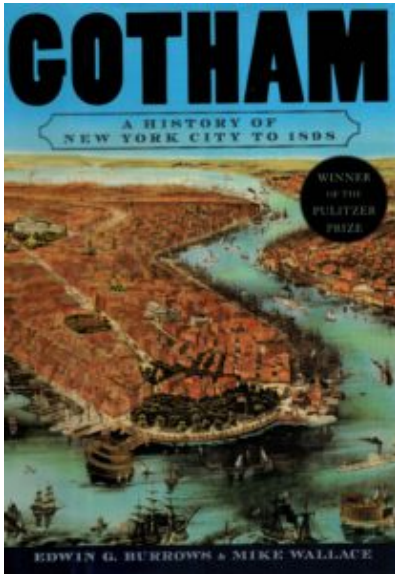

Gotham: bijnamen van New York

Edwin G. Burrows & Mike Wallace - Gotham: A History of New York City to 1898

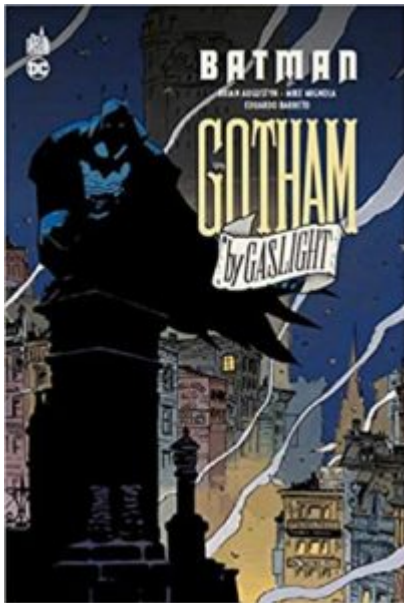
Sinds de terroristische aanvallen op het World Trade Center op 9 september 2001 is *Ground Zero*, meteen na *Twin Towers*, de meest gehoorde bijnaam in verband met New York. *Ground Zero* is van oorsprong een militaire term voor het centrum van een kernbomexplosie, ook hypocentrum geheten. De vergelijking met het desolate gebied rond het WTC ligt voor de hand. Toch werd het begrip ook al voor die tijd gebruikt: in 1997, bijvoorbeeld, verscheen het boek *New Life at Ground Zero*, over het herstel van achterstandswijken in New York in de jaren 80 en 90.

New York is een stad van veel bijnamen. *The Big Apple* is de bekendste, maar bij lange niet de oudste. Dat is *Manhatta*, de naam die de oorspronkelijke bewoners, de Algonkin Indianen, gaven aan het eiland dat later *Manhattan* ging heten. Het betekent 'slanke vorm'. Ook de tweede naam van dat langwerpige eiland, Nieuw Amsterdam, kan als bijnaam gezien worden.

De aardigste naam voor New York is *Gotham*, geïntroduceerd door Washington Irving (1783- 1859) in zijn boek *Salmagundi* (1807). Gotham, een verbastering van *Goats' Town*, is een Engels dorp onder Nottingham, waarvan de inwoners in de middeleeuwen de reputatie hadden zich gekker voor te doen dan ze waren.

Veel van hun vrolijke verhalen werden geboekstaafd in de *Merie Tales of the mad men of Gotam* (1565). De sluwheid van de Gothammers sprak de bewoners van Manhattan voldoende aan om hun eigen stek naar dat Britse dorp te noemen.

Het Amerikaanse Gotham kreeg wereldwijde bekendheid als woonplaats van de stripfiguur Batman. Ook voor de thuishaven van een andere stripheld, het *Metropolis* van Superman, heeft New York model gestaan. Een lijvige geschiedenis van New York - 1.383 pagina's - kreeg in 1999 de simpele titel *Gotham*.

Over de oorsprong van *the Big Apple* bestaan verscheidene theorieën. De meest geaccepteerde is, dat het in de jaren 30 van de 19-de eeuw de naam van een nachtclub in Harlem was. Daar optreden was toen voor jazzmusici het hoogst bereikbare en gaandeweg werd onder jazzmusici naar New York verwezen als *the Big Apple*. In de jaren 70 werd het de officiële roepnaam, toen een promotiecampagne voor de stad op die naam gebaseerd werd.

Big Apple bleek een productieve bijnaam: Jaffa, bekend om zijn sinaasappelen, heet in Israël *the Big Orange* en in de Disneytekenfilm *Hercules* (1997)

vertrekt de hoofdpersoon naar Babylon, ofwel *the Big Olive*.

Dankzij Frank Sinatra en Lee Towers kreeg een regel uit de titelsong van de film *New York, New York* (1977) een eigen leven: *the city that never sleeps*. In een met de strijd tussen Amsterdam en Rotterdam vergelijkbare concurrentie afficheert Chicago zich, niet zonder sarcasme, als *the city that works*.

De *Twin Towers* zijn niet de enige gebouwen in New York die een bijnaam aan hun vorm ontleen. Het ovale gebouw op de hoek van de 53-ste straat en Third Avenue heet niet voor niets *the Lipstick Building*, en de eerste wolkenkrabber op Manhattan, op het hoekpunt van Broadway en Fifth Avenue, dankt aan zijn driehoekige basis de naam *the Flatiron*: het strijkijzer.

Dakota, New York - Photo:
en.wikipedia.org

Maar bijnamen komen niet alleen voort uit een vorm. De *Dakota*, het appartementengebouw aan de westkant van Central Park, stond, toen het tussen 1880 en 1884 gebouwd werd, zó ver buiten de bewoonde wereld dat New Yorkers het gevoel hadden dat het in de staat Dakota, in het midwesten van America, gesitueerd leek. Het prachtige *Woolworth Building*, kantoorkolos van de Woolworth-keten (een soort Hema), kreeg het etiket *the Cathedral of Commerce*. Aan de oostkant van het park ligt *the Museum Mile*, het stuk Fifth Ave. met enkele van New Yorks belangrijkste musea: het *Metropolitan*, het *Guggenheim* en *the Frick Collection*. Aan dat deel van 5th Ave. huisden families als de Vanderbilts, de Astors en de Rockefellers.

Logisch dat dat stukje *Millionaires' Row* genoemd werd. Het op deze hoogte gelegen deel van de Upper East Side is het *Silk Stocking District*. Het gedeelte ten oosten van de zijden kousen-wijk heet - met een verwijzing naar de roman van John Steinbeck - *East of Eden*, dat wil zeggen: buiten het paradijs.

De hel ligt tegenwoordig een stuk zuidelijker. Maar *Ground zero* wordt eveneens gebruikt in de betekenis van punt om iets weer van de grond af aan op te bouwen. New York heeft, als een Nieuw Rotterdam, de mouwen opgestroopt.

Eerder gepubliceerd: Bijgenaamd, Achterpagina *NRC-Handelsblad*, 17 oktober 2001.

Robert-Henk Zuidinga (1949) studeerde Nederlandse en Engelse Moderne Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Hij schrijft over literatuur, taal- en bij uitzondering - over film.

De drie delen *Dit staat er* bevatten de, volgens zijn eigen omschrijving, journalistieke nalatenschap van Zuidinga. De boeken zijn in eigen beheer

uitgegeven. Belangstelling? Stuur een berichtje naar: info@rozenbergquarterly.com- wij sturen uw bericht door naar de auteur.

Dit staat er 1. Columns over taal en literatuur. Haarlem 2016. ISBN 9789492563040

Dit staat er II, Artikelen en interviews over literatuur. Haarlem 2017. ISBN 9789492563248

Dit staat er III. Bijnamen en Nederlied. Buitenlied en film, Haarlem 2019. ISBN 97894925636637